

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1951. G.

14. OKTOBRĪ

Nr. 41 (352)

1944. gada 13. oktobris zelta burtiem ierakstīts latviešu tautas vēsturē. Šai dienā Padomju Armija varenā vēzienā iztrieca fašistiskos iebrucējus no mūsu republikas galvaspilsētas Rīgas. Dīzenās socialistiskās Dzimtenes sirdī Maskavā nodardēja saluts par godu Rīgas atbrīvošanai, padomju tautas vadonis, Augstākais Virspavēlnieks biedrs J. V. Staļins savā pavēlē atzīmēja Rīgas atbrīvotāju varonību. Vēl nebija izklīduši dūmi pār fašistu nodedzināto namu drupām, vēl nebija nosēdušies putekļu mākonī pār sagraudājam rūpniecām, vandaliski izpostīto ostu, bet Rīga jau sāka elpot, dzīvot.

Pagājuši tikai septiņi gadi kopš šīs neaizmirstamās dienas. Bet cik daudz jau paveikts! Rīgā izaugusi jauna, spēcīga, ar vismodernāko tehniku apgādāta rūpniecība, kas republikas sešā ievilkusi jaunus, augsti attīstītas industriālas zemes vaibstus. Savas atbrīvošanas septiņās gadadienas priekšvakarā Rīga saņēmusi jaunu skaistu velti — iedzīvotāju lietošanai nodots Rīgas Jūrmalas elektrificētā dzelzceļa pēdējais posms Sloka—Kēmeri. Kupli uzplaukusi zinātne un māksla. Nodibinājusies Zinātņu Akadēmija, kuras pētnieciskais darbs institūtos un laboratorijās palīdz strauji celties iedzīvotāju labklājībai, veicina jaunāko zinātņu ieviešanu praktiskā darbā rūpniecībā un lauksaimniecībā. Uz astoņu teātru skatuve arvien jaunus panākumus gūst latviešu padomju skatuves māksla. Lielos metienos iznāk gan latviešu, gan citu padomju tautu rakstnieku grāmatas. Koncertzālēs uzstājas labākie mākslinieki pasaulē, lielās krievu tautas bezgalīgo kultūras un mākslas bagātību manto tāji un tālākvēidotāji. Darba un jaunrades patoss valda visās mūsu dzīves nozarēs.

Un tāpat kā bargo kauju ceļš, kuru iedamī padomju karavīri atnesa Rīgai brīvību, slacis ar daudz padomju tautu dēlu dārgajām asinīm, arī Rīgas straujais, zaļoksnējais uzplaukums mierīga darba dienās nesaraudājam salstīts ar visas dīzenās padomju zemes, vispirmā kārtā ar mūsu vecākās māšas, krievu tautas augstirdīgo palīdzību. Vai tā ir ekonomika, vai zinātne un māksla, — visās nozarēs, visās jomās sirsnīgu drauga atbalstu Rīgai sniedz Maskava, Leningrada, Kijeva, Minska un daudzas citas gan tuvākas, gan tālākas pilsētas plašajā komunisma celtnieku valstī.

Pēc pusotra mēneša mēs atzīmēsim savas sirmās Rīgas 750 gadu jubileju. Raugoties atpakaļ uz tālajām vēstures gaitām, redzam, ka Rīga allaž bijusi tuva lielajai Krievzemei, ka Rīgas izaugšanu vislielākā mērā sekmējuši ciešie sakari starp krievu un latviešu tautu. Jau tajās senajās dienās, kad vācu iebrucēji Rīgu izmantoja par cietoksni, lai izplatītu savu varu lībiešu, letgaļu un zemgaļu zemēs, Polocka un Pleskava bija tie centri, kur mūsu senči guva atbalstu cīņā par savu brīvību. Milzu nozīme Rīgas attīstībā bija tās plevienošanai Krievijai, ko veica Krievzemes cars Pēteris Pirmais. Kopš šī brīža Rīgu vairs nepostīja kara vētras, netaupīja dažnedažādi srotāji. Plaši netraucēti tirdznieciskie sakari ar Krieviju ļāva strauji uzplaukt Rīgas tirdzniecībai, amatniecībai un vēlāk rūpniecībai. Krievu progresīvās kultūras ietekme pasargāja latviešu valodu un latviešu kultūru. Vēstures perspektīvā kļūst pilnīgi skaidrs, ka vienīgi krievu tautas aizsardzībā latviešu tauta varējusi izveidoties par patstāvīgu nāciju.

Latvieši nekad negāzījis krievu tautas lielo palīdzību latviešu darba jauzū revolucionarajā cīņā. Krievu strādnieku šķiras revolucionarās cīņas ietekmē, ar krievu revolucionāru tiešu atbalstu Latvijā nodibinājās un izauga pirmie marksistiskie pulciņi. Rīgas proletariāta slavenās revolucionarās tradīcijas kardinātas un rūdītas lielo revolūcijas stratēģu V. I. Leņina un J. V. Staļina vadībā. Bolševiku partijas iedvesmota un organizēta, Latvijas darba tauta satricēja buržuāzijas kundzību un nodibināja savā zemē padomju varu.

Atzīmēdams Rīgas atbrīvošanas septīto gadadienu, gatavodamies Rīgas 750 gadu jubilejai, ikviens rīdzinieks, ikviens Padomju Latvijas iedzīvotājs ar lepnumu domā par lielo laimi dzīvot dīzenajā staļiniskajā laikmetā, kad katrs darbs, katra doma veltīta viscilvēkājam mērķim, kādus vien pazīst cilvēces vēsture, — komunisma uzcelsšanai un miera nosargāšanai.

Ieskatīties mūsu rūpniecā, parunāties ar mūsu ostas strādniekiem, ielūkoties gleznotāju un tēlnieku darbnīcās, zinātnieku laboratorijās, skolu klāsēs un kabinetos! Visur verd lielisks, aizrautīgs darbs, kuram nav cita mērķa un uzdevuma kā vien kalpot cilvēka labklājībai, viņa materiālo un garīgo bagātību vairošanai, komunisma rīgasmas pārtināšanai, miera spēku uzvarai. Komunismu ceļ ikviens no mums, godīgi veicdams savu uzdevumu, radīdams jaunās vērtības, ielikdams darbā visu enerģiju un entuziasmu. Mieru aktīvi aizstāv ikkatrs godīgs cilvēks, dodams virspilna produkciju rūpniecā vai ar asu, precīzi izziemtu skatuves tēlu atmāskodams kara kurinātāju nelietību. Komunisms un miers, — tie ir visdārgākie, vissvētākie vārdi ikvienam padomju cilvēkam, ar tiem saistās visas mūsu labākās domas, cildenākie darbi. Ne tikai svētku dienās, lielos svētkos mīrķos mēs runājam par komunisma celtniecību, par miera aizstāvēšanu. Šie jēdzieni dziļi iesakņojušies padomju ļaužu ikdienā, tā ir mūsu dzīves satūra pati būtiskākā sastāvdaļa. Padomju rūpniecā strādnieks skaidri un noteikti aprēķina, cik daudz materiālu viņš ietaupis komunisma dižcēltnē fondā; nospraudis sev konkrētu uzdevumu par tik un tik daudz procentiem pārsniegt plānu, viņš paziņo, ka stājies miera sardzē. Un tie nav tukši vārdi. Tā ir vispatiesākā, kaut arī, varbūt, pārsteidzoši interesanta īpatnība, kurā apbrīnojami spilgti izpaužas padomju cilvēka apzinīgā attieksme pret visu, kas skar viņa tautas un visas pasaules likteņus. Te ļoti skaidri izpaužas padomju cilvēka izpratne, ka tieši viņš ir pats pirmais cīnītājs par visas cilvēces kultūras attīstību, par mieru un demokrātiju visā pasaulē. Vienkāršais padomju cilvēks zina, ka uz viņu vērsti imperialisma apspiešot tautu skatieni, ka viņš ir piemērs un paraugs visiem godīgajiem cilvēkiem visos kontinentos un visās valstīs. Un viņš, šis vienkāršais padomju cilvēks, rīkojas tā, lai vienmēr un visur būtu sava cildenā stāvokļa, cilvēces un civilizācijas sarga stāvokļa cienīgs.

Cik lieliski padomju cilvēka politiskais, sabiedriskais brīdums izpaužas tieši šīs dienas, kad visu pasauli pārskāņējis biedra Staļina atbilde «Pravdas» korespondentam attiecībā uz atomiešiem! Padomju tautas un visas progresīvās cilvēces lielā vadona gudrie vārdi dziļi atbalsojušies ikviena padomju cilvēka prātā un sirdī. Šais vārds mēs saskatām padomju valdības konsekventās miera politikas vareno spēku, dziļo saskatu ar padomju tautas un visas cilvēces visvairākajām interesēm. Jebkurš no mums izjūt dziļu gandarījumu, ka Padomju Savienības spēks un varenība ir arī visas miera lietas, visas demokrātijas un brīvības nometnes spēks un varenība. Un mēs esam lepnī, ka arī ar savu darbu vairojam šo spēku un varenību, ka arī mūsu brīvā padomju Rīga dod savu ieguldījumu komunisma un miera uzvaras kardināšanā.

Droši un palāvīgi Rīga raugās nākotnē. Mūžos vīrs tās namlem un rūpniecām, dārzēm un bulvāriem plīvos sarkanais brīves karogs. Vienmēr Rīgu dimdinās brīva radošā darba dūna, mūsu 750 gadu vecā pilsēta, visu padomju tautu, dīzenās Maskavas atbalsīta, klūs arvien jaunāka, skaistāka un liksmāka, jo komunisma Dzimtenē viss ir jauns, skaists un liksmis.

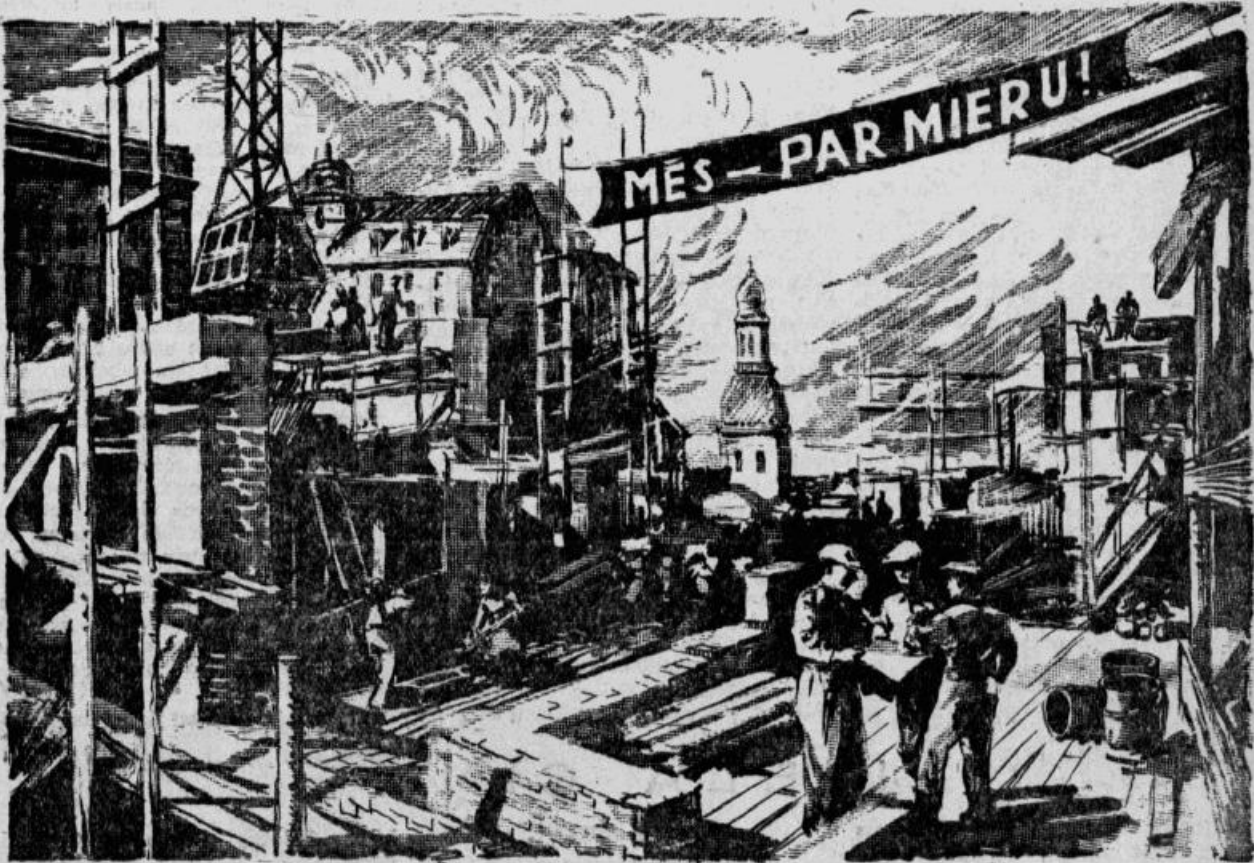
DZIESMA PAR RĪGU

VLADIMIRS KAIJAKS

Vai ābeļziedi maija dārzos mirdz,
Vai lapās kvēlās vēsmo rudens vēlats —
Sveic tevi, Rīga, latvju zemes sirds,
Ar uzvarām tavu jaunās dzīves cēlājs.
No skolām, jaunceltņiem un rūpniecām,
No kolchoziem un zveju ciemiem tālēm
Par darbu miera sardzē cildenā
Simt vēstis trauc līdz tavu torņu galiem.

Rīga brīvā —
Augt un staļa celties vari,
Mūžos gaīši tevī sargās
Komunisma zvaigznes stari.

Uz tavām ostām nāk un projām iet
Daudz kuģu, vedot dārgu miera kravu,
Pie taviem vārtiem plašā jūra dzied
Un tāles sasauca ar mūžu tavu,
Ar visām padomjtautu pilsētām
Tu lielos darbos līdzī audz ik dienas —
Tev ar šīm māsām, Rīga laimīgā,
Viens mērķis, dzīves pulss un elpa viena.

Padomju Rīgas celtnieki

E. Vārdauna zīmējums

Padomju Rīga miera sardzē

JADVIGS MARTS

Septiņi simti piecdesmit gadu Daugavas krastos stāv Rīga — latvju zemes saimnieciskās un garīgās dzīves centrs, tās mūžam dzīvā sirds. To cēlušī darba laudis, gadu simteņiem cēlušī un dailojuši, dziesmās apdziedājuši.

Kopš tālas senatnes kopā ar krievu tautu Baltijas jūras piekrastes tautas aizstāvējušas pret iebrucējiem no rietumiem savas pilsētas, to skaitā arī Rīgu. Un tautu ienaidnieki un karu tīkoltāji no rietumiem vienmēr un vienmēr atkal mēģinājuši apdraudēt Rīgas un līdz ar to latviešu tautas mierīgas darba iespējas.

Dižajai Krievzemei kura kļuva par leņinisma dzimteni, un Oktobra revolūcijas šūpulī, bija izšķiroša loma mūsu zemes liktenos. Tikai pateicoties šai krievu un latviešu tautu draudzībai un kopējām cīņām pret kopējiem ienaidniekiem Rīga izveidojusi savu īpatnējo seju pagātnē. Tikai pateicoties krievu un citu padomju tautu atbalstam un gādībai Rīga ir kļuvusi tā, kas viņa šodien ir — Padomju Rīga, brīvu ļaužu patvērums un māte, pilsēta ar ziedošu kultūru un nerimtīgu celtniecības darba rosmi.

Tāda ir vēsture, un to nevar neatcerēties gatavojoties Rīgas jubilejai. Jo vairāk nedrīkst aizmirst, ka tikai pateicoties tieši šai latviešu un padomju tautu draudzībai bija iespējams arī 1944. gada 13. oktobris, kad Padomju Armija atbrīvoja Rīgu no hitleriešu jūga — baigākā par visiem, kādus tai bija nācies pārdzīvot gadu simteņos.

Septiņi gadi, kas pagājuši kopš tā laika, ir gaišākie visā Rīgas septiņi simti piecdesmit gadu ilgajā vēsturē. Tiesa sākmūnā bija neizsakāmi sāpīgi redzēt drupās sagraudas mājas, izpostītas rūpnīcas, izdemolētas frakslas iestādes, saspridzinātos tīklus, bet rīdzinieki virsīgīgi pārvarēja sāpju rūgtumu, un jau nākošajā dienā sāka kūsāt varonīgs atjaunotnes un jauncelsmes darbs. Izstājotiem logu stīkliem zem kājām čirkstot, posta vietās ieradās strādnieki un, pārļaidūši skatu gruvešiem, apņēmīgi pāteica:

— Rīga dzīvos!

Un lūk, drīz vien sāka darboties ūdensvads, spuldzēs iedegās elektriskās ugunis, ielās viens pēc otra izgāja tramvaji, iedūcās fabrikas, atvērās skolu durvis. Pacilātība un rosme au-

ga ar katru dienu, katrs gads vainagojās ar apbrīnojamiem panākumiem. Ar visas mūsu padomju Dzimtenes darba ļaužu palīdzību sirmā Rīga šā laikā uzplauka vēl nebijušā krāšņumā un, neraugoties uz saviem gadiem, tagad ir kļuvusi jaunāka un skaistāka kā jebkad.

Rīga dzīvo. No visām pusēm skan aizrautīga darba dūna. Tā sākas agri no rīta un beidzas vēlu vakarā.

Rīga grib dzīvot. Tāpēc viss, ko dara tās laudis veltīts vienam vienīgam lielam mērķim — mīram.

Nesen notika Latvijas republikaniskā miera aizstāvju konference. Piedalīdams tajā kā delegats, VEF stacionārietis Aleksandrs Grass teica: «Mēs ceļam jaunu dzīvi. Mēs gribam lai mūsu upes darbinātu jaunu gigantisku elektrostaciju turbinas, lai ierindā stātos arvien jaunas fabrikas un rūpnīcas, lai kochozu laukos strādātu arvien vairāk un vairāk kombainu un citu mašīnu. Mums karš nav vajadzīgs, mēs gribam mierīgi strādāt un celt.»

Un Rīga strādā. Nupat pabeigts elektrificētā dzelzceļa pēdējais posms, kas galvaspilsētu savieno ar Kēmeriem. Fabrikas un rūpnīcas izlaiž virspilna produkciju, lai varētu apmierināt arvien pieaugošās iedzīvotāju vajadzības. Studenti gatavo diplomdarbus, lai, aizstāvējuši tos, kļūtu par inžinieriem, skolotājiem, agronomiem, ārstiem. Top jaunas dziesmas, veidojas pieminekļi, sportisti katrās sacensībās sasniež jaunu rekordus.

Kopā ar visu padomju zemi Rīga piedalās lielo komunisma būvju celtniecības darbā. Kuibīsevas un Staļingradas hidroelektrostācijas, Volgas-Donas un Turkmēnijas kanāli saņem Padomju Latvijas galvaspilsētā izgatavotās detaļas un aparatus, telefona centrales un celtnus, segmateriālus un sausā apmetuma plāksnes.

Rīga grib strādāt, grib kļūt vēl skaistāka un bagātāka lai godam varētu ieiet komuniskajā rītdienā, kas piepildīs latviešu tautas gadsimtu ilgas. Tāpēc jo lielāks niknisms aug mūsu sirdīs pret tiem, kas, plānojot jaunu pasaules karu, domā izjaukt mūsu jaunrades darbu. Mēs labi zinām, ka imperialistisko kara kurinātāju no-

domos ir arī Rīgu pārvērst kūpošu drupu kaudzē. Bet vēsture nolīkus: mūs socialistiskās Dzimtenes sargu vietās Baltijas jūras krastos, un mēs šo cildeno uzdevumu godam izpildīsim. Nekādī draudi nesatricinās šo mūsu apņēmību. Tam kila visa Rīgas septiņi simti gadu ilgā pastāvēšana, kas cieši savijusies ar lielās krievu zemes likteņiem, tās cīņām un uzvarām.

Jā, kas to bija domājis, ka Rīgas atbrīvošanas septītajā gadadienā mums nāksies dzirdēt runas par jauna kara plāniem; cīnītāji, kas to izrāva no nāves nagiem un atdeva atpakaļ dzīvei, cerēja sagādīt pavisam citādu notikumu attīstību. Vīnī domāja par ilgstošu mieru starp zemēm un tautām. Vīnī ilgajās dzīvo, strādāt, radīt. Tāda ir visu darba ļaužu griba. Biedrs Staļins ir teicis, ja tautas pems miera aizstāvēšanas lietu-savās rokās, miers tiks saglabāts. Visas pasaules vienkāršie laudis šais sava vadona vārdos saklausīja aicinājumu uz aktīvu cīņu par savu un savu bērnu, savu mājokļu un pilsētu nākotni. Miera cīnītāju avangardā iet padomju cilvēki. Viņu tēraudcietlās rindās blakus krieviem un ukraiņiem, talīniešiem un erevaniešiem, blakus Donbasa ogļračiem un komunisma būvju celtniekiem droši un apņēmīgi solo arī Rīgas atjaunotāji.

Rīgas parks rudens — dzejnieku apdziedātais zelta rudens. Gājējiem zem kājām čaukst nobirušās lapas. Mierīgi un nosvērti vīnī dodas katrs savā darbā, apzinādamies, ka tas ir droša garantija pret visām varbūtībām un nejausībām. Strēlnieku dārzā sanākušī pionieri un jautri sasaukdami, savāc ozolu zīles, lai nosūtītu tās tuksnešu apmežošanai. Strādnieki asfaltē jaunu tramvaja līniju. «Dinamo» un «Daugavas» sporta laukumos dzīvespriecīgi jaunieši sacenšas tenisa spēlē. Daugavā šūpojas preču kuģi. No veikaliem un tirgiem ar iepirkumu saimēm rokās nāk namamātes. Gaisā virmo nepārtraukta satiksmes un darba mašīnu dūna. Rīga dimd. Tā ir miera un jauncelsmes dūna.

Tāda ir Rīgas šodienas seja. Bet pārlī visam, trauksmainī izstiepīs uz priekšu labo roku, pašā pilsētas centrā stāv bronza izlietais Leņins. Pateicībā par laimīgo dzīvi rīdzinieki uz viņa pieminekļa pjedestāla katru dienu noliek svaigus ziedus.

Latvijas Padomju rakstnieku savienībā

8. oktobrī Latvijas Padomju rakstnieku savienības valde apsprieda "Literatūras un Mākslas" darbu sakarā ar laikraksta "Literaturnaja Gazeta" redakcijas rakstu "Laikraksts, kas nav kļuvis par rakstnieka tribīni". Sēdi vadīja Savienības priekšsēdētājs A. Upits. "Literatūras un Mākslas" redaktora v. I. A. Balodis atzina, ka "Literaturnaja Gazeta" pareizi un saviļcīgi kritizējusi mūsu avīzes trūkumus un kļūdas. Redakcija rakstu sīki izanalizējusi un izstrādāj konkrētus pasākumus sava darba uzlabošanai. Viens no galvenajiem priekšnoteikumiem avīzes uzlabošanai, "Literaturnaja Gazeta" rakstā norādīto trūkumu novēršanai ir visciešākā Rakstnieku, Komponistu, Mākslinieku un Arhitektu savienību radošo sekciju līdzdalība savas avīzes darba plānošanā un praktiskā palīdzība šo plānu realizēšanā, pašā pirmajā vietā izvirzot uzdevumu plaši iztīrīt dalīrādes jautājumus visās literatūras un mākslas nozarēs.

Par "Literatūras un Mākslas" līdzšinējo darbu referēja V. Bērce. Viņš atgādināja, ka "Literatūras un Mākslas" darbs Rakstnieku savienības valdē šogad jau vienreiz apskatīts. Tad tika atklāti daudzi no tiem trūkumiem, uz kuriem norāda "Literaturnaja Gazeta". Tika arī pieņemti plaši lēmumi, kurā bija minēti līdzekļi avīzes uzlabošanai, trūkumu novēršanai. Taču izrādījies, ka valdes lēmums nav kā nākas izpildīts, un valde arī nav nodrošinājusi lēmuma izpildes kontroli, atbrūvisies no sava laikraksta. Referents norādīja, ka pavisam neapmierinoši darbojušies "Literatūras un Mākslas" redakcijas koleģija, kas nav kļuvusi par vienotu avīzes vadītāju. Vairāki redakcijas koleģijas locekļi pārāk maz interesējas par avīzes darbu, nemaz nepalīdz ne rakstu plānošanā, ne organizēšanā. Tādēļ, pēc referenta domām, būtu lietderīgi redakcijas koleģiju reorganizēt.

V. Bērce īpaši uzsvēra "Literaturnaja Gazeta" rakstā atzīmēto trūkumu, ka "Literatūra un Māksla" cenšamās aptvert iespējami plašu jautājumu loku, pārāk maz rūpējās par savu rakstu kvalitāti. Lielai daļai avīzē ievietoto materiālu trūkst dziļuma, tie nespēj ieinteresēt lasītājus. Referents norādīja arī, ka avīzē rūpīgāk jāizvēlas tulkotājamie materiāli. Līdz šim "Literatūra un Māksla" bieži vien ievieto tulktus rakstus, ar kuriem ievērojama daļa lasītāju jau iepazīsinies oriģinālā. Tas, protams, mazina interesi par avīzi.

Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks Fr. Rokpelnis pārmeta, ka "Literatūra un Māksla" pārāk maz cenšas saasināt sabiedrības uzmanību uz pašiem aktualākajiem mūsu republikas kultūras un mākslas dzīves jautājumiem, aktīvi neiejaucas notikumos, kur nepieciešama atklāta domu cīņa, principiāla kritika. Šai sakarā runātājs konkrēti kritizēja "Literatūras un Mākslas" pagājušā numura ievādrakstu "Padomju muzikas jaunrades uzdevumi", kurā redakcija apgājusi, mēģinājusi nogludināt svarīgus trūkumus, piemēram, dziesmu jaunradē, komponistu un rakstnieku sadarbībā.

Z. Grīva konstatēja, ka "Literaturnaja Gazeta" norādījusi tikai uz daļu no "Literatūras un Mākslas" trūkumiem. Muzikas, tēlotājas mākslas un arhitektūras jautājumi "Literatūra un Mākslā" apgalisimoti vēl vājāk nekā literatūras jautājumi. Te vainojama ne tikai redakcija, bet arī attiecīgās radošās savienības, kuras par sava laikraksta darbu interesējas pārāk maz, avīzi neveda un tai nepalīdz. Redakcijai vajadzētu izstrādāt konkrētus tematiskos plānus par rakstiem visās mākslas nozarēs un iesniegt tos radošo savienību valdēm apspriešanai un apstiprināšanai. Z. Grīva kritizēja arī Rakstnieku savienības sekcijas par neoperatīvu republikas vadošo rakstnieku darbu novērtēšanā. Vistuvākajā laikā jāpanāk, lai prozas sekcija, sadarbībā ar kritikas komisiju, plaši iztīrātu, piemēram, tādus darbus kā Viļa Lāča romāns "Uz jauno krastu" un Annas Sakses romāns "Dzirksteles nakts" I daļu.

"Literatūras un Mākslas" redakcijas koleģijas pasivīlātasi kritizēja arī Latvijas Padomju komponistu savienības valdes sekretārs N. Grīnfelds. Viņš atzina par nepieciešamu atjaunot tādu praksi, ka redakcijas koleģija sistemātiski apspriež un izstrādā turpmāko numuru plānus. N. Grīnfelds uzsvēra, ka "Literatūras un Mākslas" iedarbību lielā mērā mazina tas, ka rakstiem trūkst kaujnieciskā asuma.

Latvijas Padomju rakstnieku savienības valdes sekretārs V. Lukss uzsvēra, ka "Literatūra un Māksla" kritizēta pamatoti un ka atbildība par laikraksta līdzšinējiem trūkumiem jāuzņemas arī Rakstnieku savienības valdei, kura pārāk maz sekojusi redakcijas darbam, nav palīdzējusi laikraksta vadišanā, nav pievērsusi laikraksta uzmanību aktualākajiem literatūras jautājumiem un problemām. Tas attiecas arī uz Komponistu, Mākslinieku un Arhitektu savienībām un uz Mākslas lietu pārvaldi. Atsaucoties uz "Literaturnaja Gazeta" rakstu, radošajām savienībām jāizdara attiecīgi secinājumi, radikāli jāmaina attieksme pret savu laikrakstu,

A. Brodele kritizēja "Literatūras un Mākslu" par to, ka tā nepietiekami atsaucas uz lieliem aktīviem notikumiem. Piemēram, pēdējā laikā publicētie, ideoloģiskajiem jautājumiem veltītie "Pravdas" raksti nav "Literatūras un Mākslas" slejās izraisījuši plašas pārrunas par attiecīgajām parādībām mūsu republikā. A. Brodele vēl norādīja, ka recenzijas par teātru izrādēm dažkārt neaizsniēdz nepieciešamo profesionālo līmeni.

K. Krauliņš atzina, ka "Literatūras un Mākslas" trūkumu analīzei veltītais raksts ir nopietns bridinājums par neapmierinošo stāvokli mūsu literatūras kritiķā. "Literatūras un Mākslas" slejās ļoti spilgti atspoguļojas mūsu literatūras kritikas nedrošība un bezprincipālitate. Tāpēc atkal jākoncentrē uzmanība uz literatūras kritikas jautājumiem, jāpanāk, lai literatūras kritika operatīvi un dziļi piedalītos visu aktualāko literatūras problēmu izstrādāšanā, ieņemtu savu noteiktu viedokli attiecībā uz visām svarīgākajām literatūras parādībām, novērtētu visus jaunākos daiļdarbus.

K. Krauliņš ierosināja, lai "Literatūras un Mākslas" darbību ik mēnesi apspriež Rakstnieku savienības valde vai sekretariāts.

"Literatūras un Mākslas" redakcijas sekretārs M. Rudzītis uzsvēra, ka laikraksta uzlabošanā lielā mērā apgrūtinā rakstnieku kolektīva aktivitātes trūkums. Mūsu rakstnieki kūtri raksta savā avīzē. Visai reti ir tādi gadījumi, kad rakstnieki paši nāktu uz redakciju ar ierosinājumiem, kad rakstnieki paši pieteiktu redakcijai rakstus par aktuāliem, savilpojošiem jautājumiem, par kuriem rakstnieks, kā saka, nemaz nevar nerakstīt.

I. Lēmanis kritizēja "Literatūras un Mākslas" ievādrakstus, kas, runājot par noteiktām literatūras un mākslas parādībām, nespauž praktiskus uzdevumus, nepasaka redakcijas viedokli vienā vai otrā jautājumā. Runātājs aizrādīja, ka "Literatūra un Māksla" nav pratusi plaši izvērst mūsu rakstnieku darba analīzi sakarā ar "Pravdas" rakstiem par ideoloģiskiem trūkumiem citu padomju tautu dzejnieku darbos. Avīze apmierinājusies vienīgi ar to, ka atrefēruši šim jautājumam veltīto atklāto partijas sapulci Rakstnieku savienībā.

LK(b)P CK pārstāvis A. Bendīks atzina, ka ierosinājums reorganizēt "Literatūras un Mākslas" redakcijas koleģiju ir pamatots, un ieteica radošo savienību valdēm izstrādāt šai jautājumam konkrētus priekšlikumus. Viņš uzsvēra, ka avīzes uzlabošanai nepieciešama rakstnieku, mākslinieku, komponistu un arhitektu kolektīvu aktīva līdzdalība avīzes darbā.

Rakstnieku savienības valde pieņēma plašu lēmumu, kurā konstatēts, ka "Literaturnaja Gazeta" raksts "Laikraksts, kas nav kļuvis par rakstnieka tribīni" pareizi kritizē "Literatūras un Mākslas" trūkumus un kļūdas. Valde atzina, ka tā līdz šim nav pietiekami dziļi apspriedusi "Literatūras un Mākslas" redakcijas darbu, nav sekojusi, kā redakcija izpilda valdes lēmumus par avīzes darba uzlabošanu, nav savā ikdienas darbā redakcijai praktiski palīdzējusi nospraust uzdevumu veikšanā. Nolemts atzīt par nepieciešamu reorganizēt redakcijas koleģiju un panākt, lai tā darbotos regulāri; katru mēnesi apspriež "Literatūras un Mākslas" plānus sekretariāta vai valdes sēdēs, saasinot redakcijas uzmanību uz radošiem literatūras jautājumiem; uzdot Rakstnieku savienības sekretariatam praktiski palīdzēt redakcijai svarīgāko rakstu sagatavošanā un apspriešanā.

Rakstnieku savienības valde ierosina, lai "Literatūras un Mākslas" darbu plaši iztīrātu un konkrētus lēmumus pieņemtu arī Komponistu, Mākslinieku un Arhitektu savienības.

Kulturas dzīve Padomju Latvijā

MONTAŽA "MES PAR MIERU!"

Vakar vakarā Rīgas atbrīvošanas 7. gadadiņai veltītā svinīgajā sanāksmē Valsts konservatorijā notika interesants studentu uzvedums — montaža "Mēs par mieru!"

Montažai ierosmi devusi Konservatorijas komjaunatnes komiteja, bet vēstures — teorijas nodaļas students E. Joffe sastādījis padomju dziesmu un dzeju virkni, kuru kora, orķestra, solistu un deklamatoru saime sajūsmas pilnā darbā iestudējusi ārpus kārtējā stundu plāna, iedēdāji pierādot padomju studentu gribu — kļūt par aktīviem miera cīnītājiem. Uzvedums "Mēs par mieru!" sagatavots LPSR nopelniem bagāto mākslas darbinieku L. Vignera un T. Kalniņa mākslinieciskajā vadībā.

IZCILU BALETA MĀKSLINIEKU VIESIZRĀDES

Latvijas PSR Valsts Operas un baleta teātra aicināti, nākamnedēļ uz viesizrādēm Rīgā ieradīsies divi PSRS Akadēmiskā Lielā teātra baleta solisti — KPFSR tautas māksliniece, Staļina premijas laureate Marina Semjonova un Leonids Zdanovs.

Maskavas viesi uzstāsies Operas un baleta teātri "Gulbju ezera" izrādēs, kas notiks 21. un 23. oktobrī. M. Semjonovu skatīsīm Odetas un Odilijas, bet L. Zdanovu — prinča Zigrīda lomā.

PLAŠI IZVERSTS PULCIŅU DARBS KULTURAS NAMĀ

Līdz ar rudens sezonas sākumu Cēsu rajona kultūras namā arvien plašāks un spraigāks kļūst pulciņu darbs visdažādākajos mākslinieciskās pašdarbības veidos.

Serišķi veiksmīgi strādā dramatisks ansamblis, kurā jau darbojas 36 pašdarbības aktieri režisora Em. Krastiņa vadībā. Regulāri sarīkojot izbraukumus uz kolchoziem un tautas namiem savā rajonā un ārpus tā — Burtniekos, Dikļos, Zaubē, Vaidavā u. c., dramatisks kolektīvs pēdējos mēnešos sniedzis ap 20 viesizrāžu.

Rosmī kultūras darbā rāda arī b. Irbīgas vadītā komjauniešu jauniešu aģitbrigāde ar 18 dalībniekiem. Pēdējos divos ražas novākšanas mēnešos tā ar savām montažām par vietējo dzīvi, dejām un citiem priekšnesumiem viesojusies pie kolchozniekiem 10 vietās, vairākkārt uzstājoties ar koncertiem tieši uz lauka. No aģitbrigādes neatpaliek arī jaunais padomju "dziesmu un deju ansamblis (vad. I. Biežais), kas darbojas vēl tikai otro mēnesi.

Sagaidot Lielās Oktobra socialistiskās revolūcijas 34. gadadienu, jaunas un vīspusīgas koncertprogrammas iestudē abi kultūras nama skaitliski lielākie pašdarbības kolektīvi — koris ar 70 dziedātājiem dirigenta A. Krastiņa vadībā un simfoniskais orķestris (dir. K. Veilands). Pēdējais pašlaik noslipē jauniestudētos skandārus un nākamā sestdien kultūras namā sniegs pirmo šī rudens koncertu.

Septembra vidū kultūras nama kopā ar Cēsu muzikas vidusskolas mākslas darbinieku arodorganizāciju nodibināja pastāvīgu pašdarbības operas ansambli, kuru vada speciala mākslinieciskā komisija. Pašlaik ansamblis atjauno 1950. gada vasarā muzikas vidusskolas audzēkņu iestudēto un izrādīto S. Rachmaņinova operu "Aļeko". Pirmizrāde notiks mēneša beigās. Pēc tās ansamblis, kurā ietilpst 50 dalībnieki — solisti, kora dziedātāji un muziķu grupa, nolēmis iestudēt B. Smetanas operu "Pārdotā līgava".

Igaunu rakstnieku viesošānās

Pagājušās nedēļas sākumā Rīgā ieradās grupa Igaunijas PSR rakstnieku, lai, apmeklējot atsevišķus mūsu republikas rūpniecības uzņēmumus un kolchozus, teātrus un citas mākslas iestādes, tuvāk iepazītos ar saimniecības un kultūras dzīves uzplaukumu Latvijā.

9. oktobrī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā notika viesu satikšanās ar Latvijas rakstniekiem. Apsveicot igauņu rakstniekus, RS atbildīgais sekretārs V. Lukss norādīja, ka igauņu un latviešu padomju rakstnieku cieša draudzība izveidojās jau Tēvijas kara gados Maskavā, kad tur dzīvoja un strādāja daudzi Latvijas un Igaunijas literāti. Igaunu rakstnieku tagadējā ierašanās Rīgā, latviešu rakstnieku nodoms tuvākajā laikā apmeklēt Tallinu vēl lielā mērā paplašinās un padziļinās abu brālīgu kaimiņu republiku literātu draudzību un sadarbību, iedvesmos viņus radīt jaunus darbus, kuros atspoguļojas padomju lauku entuziasms socialistiskajā celtniecībā, viņu vienotība cīņā par mieru.

Igaunijas Padomju rakstnieku savienības atbildīgais sekretārs M. Melks šajā apskatā raksturoja igauņu padomju literatūras pašreizējo stāvokli.

Kā visā padomju Dzimtēnē, — teica referents, — arī Padomju Igaunijas literatūras attīstību pēckara gados noteica VK(b)P CK vēsturiskie lēmumi par ideoloģiskajiem jautājumiem, kuri palīdzēja rakstniekiem atklāt savu darbu trūkumus, organizēja rakstniekus celt savas dalīrādes idejisko un māksliniecisko līmeni. Pie mums ideoloģiskās frontes cīņās bija asas. Ja Tēvijas kara gados evakuācijā esošie igauņu rakstnieki deva kaujnieciskus, tautai vajadzīgus darbus, strauji nostājās uz socialistiskā realisma ceļu, tad pēc tam, līdz VK(b)P CK lēmumu publicēšanai, bija iestāties zināms atslābums. Parādījās atsevišķu rakstnieku (R. Rochta, H. Raudzēpa, M. Metsanurka u. c.) no dzīves atrautas, apolītiskas grāmatas. Fr. Tuglass nepareizi, izkropļoti apgalmoja igauņu literatūras mantojumu. Idealistiskā estētika un formalisma tendences sāka iespaidot pat tādus padomju rakstniekus kā M. Nurme, D. Vārandi u. c. Darbodailes atbildīgos posteņos, igauņu buržuaziskie nacionalisti visādi centās izvirzīt reakcionārā literatūras grupējuma "Arbujad" pārstāvjus, tajā pašā laikā noklusējot virspusējus igauņu padomju rakstnieku darbus. Pret buržuaziskā nacionalista Andrezena un citu ietekmi tajā periodā aktīvi cīnījās A. Jakobsona luga "Dzīve ciematā", kas aicināja vērsties pret apolītismu un bezidejiskumu.

Pēc VK(b)P CK lēmumiem par jaunālem "Zvezda" un "Leningrad" sākās igauņu padomju literatūras atveseļošanās. Bet to vēl kavēja apstākļi, ka virkne rakstnieku (Sempers, Vidings, Tuglass u. c.) atklāti gan apsvēca minētos lēmumus, bet būtībā centās viņu nozīmī mazināt un sagrozīt. Arī buržuaziskajiem nacionalistiem netika dots vajadzīgais trieciens, tie maskētā veidā turpināja darboties republikas augstākajās mācību iestādēs un institutos. Tikai pēc tam, kad igauņu buržuaziskie nacionalisti tika atcelti no atbildīgiem posteņiem, kad nomainījā Igaunijas padomju RS priekšsēdētāju Semperu un atbildīgo sekretāru Vidingu, igauņu padomju literatūra varēja augt un attīstīties vajadzīgajā tempā. Izvirzījās virkne jaunu talantu. Ja igauņu literatūras dekadē Maskavā pagājušajā gadā konstatēja, ka igauņu padomju literatūra let pa pareizo ceļu, tad tas liecina, kādu lielu palīdzību tai sniegusi bolševiku partija.

Igaunu padomju prozā vērtīgus darbus par Tēvijas kara varonīgajām cīņām devis rakstnieks E. Menniks. Ievērojams notikums igauņu literatūrā bija H. Leberehta stāsts "Gaismā Kordijā", par kuru viņš saņēma Staļina

premiiju. Savā jaunajā stāstā "Ceļā", kas ir iepriekšējā turpinājums, autors parāda, kā pēc kolektivizācijas, tālāk nostiprinās un saimnieciski un organizatoriski izveidojas Igaunijas kolchozi. Tagad H. Leberehta studē strādnieku dzīvi Igaunijas Donbasā — degakmens raktuvēs, par ko nodomājis sarakstīt romanu.

Pirmo igauņu padomju romanu devis A. Hints. Tajā autors notēlo Sāremas salas darba lauku revolucionārās cīņas 1905. gada revolūcijas sagatavošanas posmā. Tagad rakstnieks strādā pie romana otras daļas, kuras notikumi aiziet līdz Oktobra revolūcijas cīņām. Spilgts igauņu prozas talants ir R. Sirge, kura atsevišķi stāsti tulkoti arī krievu un citās padomju tautu valodās. Labas prozas grāmatas sarakstījuši E. Krustens ("Miera vārdā"), I. Sikemēls ("Ceļš turpinās") un citi.

Igaunu dzejā pēckara gados galvenā tematika ir socialistiskās celtniecības darbs rūpniecības un kolchozos. Piecas poēmas sarakstījis dzejnieks Juhans Smūls. Labākās no tām ir "Poēma Staļinam" un "Jauniešu brigāde no Jervesu". Dzejnieks M. Rauds poēmā "Zeme aug" notēlojis Igaunijas lauku kolektivizāciju. Celtniecības un miera cīņas temas guvušas spilgtus risinājumus arī dzejnieku D. Vārandi, R. Parves, F. Kota, P. Rumo un daudzu jauno dzejnieku darbos.

Igaunu padomju dramaturģija cieši saistīta ar divkārtējā Staļina premijas laureata A. Jakobsona daiļradi. Viņš ik gadus dod jaunu lugu. Tajās autors risina pašas aktualākās temas. Viņa lugu, kas veltīta cīņai par mieru — "Uz nakts un dienas robežām" — patlaban iestudē Maskavas Akadēmiskais Dailes teātris. A. Jakobsons ar savu jauno dramatisko satīru "Šakāji" atmasko amerikāņu imperialistus, kas gatavojas bakterioloģiskajam karam.

Pēdējā laikā Igaunijā dramaturģijai pievērsušies virkne citu rakstnieku — A. Hints, V. Gross, M. Tulests, B. Līvaks, kuru lugas ar sekmēm uzved Tallinā un citu republikas pilsētu teātros.

Referents pakāvējās arī pie igauņu padomju literatūras trūkumiem — tā vāji vēl atspoguļo rūpniecības temu, nepietiekami dziļi literatūras parādības vērtē un risina kritiķi, kādēļ blakus vērtīgām grāmatām iznāk vēl arī vidēji, virspusēji daiļdarbi. Literatūras kritiķi un pētnieki vēl nav pilnībā atbrīvojušies no pagātnes idealizācijas, nacionālās aprobežotības, estētika un formalisma recidīviem.

Latviešu un igauņu rakstnieku satikšanās vakara noslēgumā savus darbus igauņu un krievu valodā lasīja dzejnieki F. Kota un A. Kāla. Rakstnieks V. Ruškis, lasīja Juhana Smūla dzejoļus tulkojumā krievu valodā.

Nākošajās dienās igauņu rakstnieki kopā ar latviešu rakstniekiem apmeklēja Ogres rajona kolchozu "Lāčplēši" un Talsu rajona padomju saimniecību "Okte".

Talsu kultūras namā sarīkotais rakstnieku vakars izvērtās par spilgtu padomju tautu draudzības apliecinājumu. Tajā runāja A. Sakse, V. Lukss, M. Melks un krievu rakstnieks V. Sklovskis. Dzejoļus par padomju tautas mierīgās dzīves celtniecību un visas progresīvās cilvēces cīņu par mieru, pret kara kurinātājiem lasīja dzejnieki F. Kota ("Vakareiropas strādniekam"), A. Imermanis ("Pie šūpuļa"), A. Kāla, V. Lukss ("Miera konference"), V. Ruškis ("Lirbu kalns"), Fr. Rokpelnis un P. Vilpis.

Rīgā Igaunijas rakstnieki apmeklēja tekstilfabriku "Rīgas Audums", kur satikās ar labākajiem stachanovišiem un racionalizatoriem. Kopīgās apspriedēs ar Latvijas rakstniekiem viņi konkrēti pārrunāja jautājumus par latviešu un igauņu rakstnieku izcilāko darbu tulkošanu igauņu un latviešu valodās.

Igaunu un latviešu rakstnieku satikšanās Latvijas Padomju rakstnieku savienībā. Attēlā (no kreisās): Aira Kāla, Elīna Zālīte, Felikss Kota, Magnuss Melks, Valdis Lukss, Anna Sakse, Maija Talvesa, Vladimirs Tombergs, Tamara Tomberga, Ilmars Sikemē un Mirdza Kempe, N. Titenkova uzt.

